

De konklusjoner en kan trekke ut fra dette, er etter min mening:

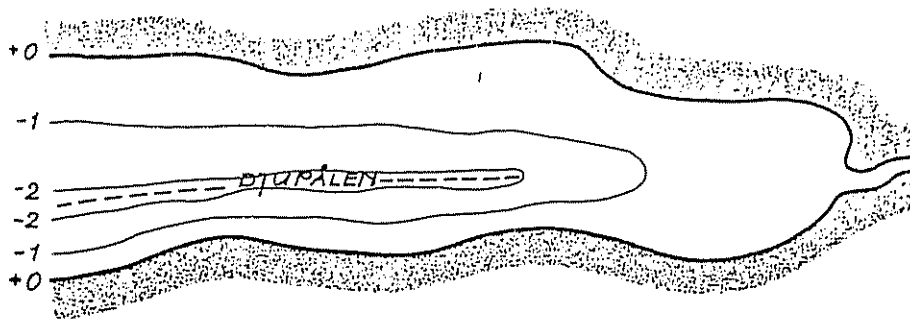
- 1 Dersom ei elv som danner grensa mellom to eiendommer har tydelig og konstant leie utover fjæra, skal grensa trekkes etter djupålen i elva (vassdragslovens § 2).
- 2 Dersom elveleiet er tydelig bare et stykke utover fjæra, bør grensa videre trekkes som en forlengelse av djupålen dersom det er sannsynlig at elva vil grave seg ned utover i samme retning. Dersom dette ikke er tilfelle, bør grensa videre trekkes etter § 4 i vassdragsloven; altså etter det geometriske prinsipp.

Det vil i enkelte tilfelle også forekomme en djupål lenger utover, f.eks. inne i en grunn fjordbotn, uten at det har karakter av et elvefar. Dette er f.eks. tilfelle på fig. 5. Skal djupålsprinsippet kunne legges til grunn her? Såvidt jeg vet, finnes det ingen rettsavgjørelser på dette. Men dersom det skulle komme opp for domstolene skal det vel godt gjøres å finne noen annen hjemmel for en djupålsdeling enn lokal sedvanerett.

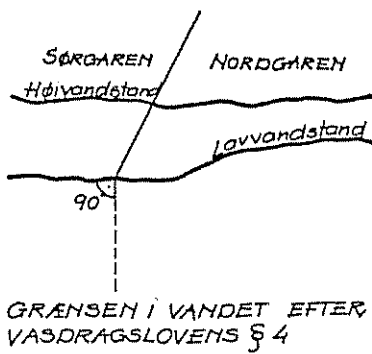
Hva som er mest hensiktsmessig i en slik situasjon, vil være avhengig av den konkrete situasjonen. Går djupålen omtrent midt i, vil den være en hensiktsmessig grense. Går den nær den ene stranda (som på fig. 5) er det mer tvilsomt hva som er mest hensiktsmessig. Hvis en skal vurdere hva som er mest praktisk i en gitt situasjon, må en først og fremst legge den aktuelle og potensielle bruk av området til grunn. Skal det bygges brygge for større båter, er det selvsagt avgjørende å komme ut til dypt vann. I et annet tilfelle kan det være aktuelt å lagre tømmer i lenser og da er det gunstigst å ha størst mulig areal. Dybden har mindre interesse.

1.5 RETTVINKELMETODEN

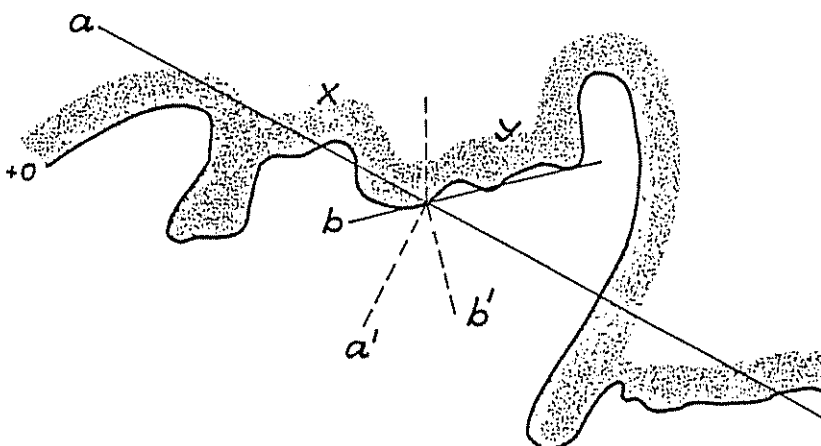
Denne metoden eller "perpendikulær-metoden" som den også blir kalt, går ut på at der hvor grensa på land når flomålet, trekker en grensa videre utover som en rett linje vinkelrett på strandlinja. Metoden har hatt en del støtte av norske jurister, men slett ikke alle er enige i den. Professor Gjelsvik mener at regelen i vassdragslovens § 4 er oppfylt når en trekker ei linje utover vinkelrett på strandlinja

Figur 5. "Djupålen" i en fjord.

Figur 6. Det geometriske prinsipp etter N. Gjelsviks teori.

Figur 7. Utjevning av strandlinja ved bruk av rettvingelmetoden.

(Gjelsvik 1926 s. 41). Han legger til at en i sjø må ta utgangspunkt i strandlinja ved flo sjø. Det virker ikke som om Gjelsvik har lagt ned mye arbeid på å vurdere dette. På en enkel skisse han har tegnet, (fig. 6) er strandlinja relativt regelmessig og en rett vinkel på strandlinja ville i dette tilfelle omtrent falle sammen med § 4-metoden. Noen videre diskusjon av metoden i ulike situasjoner fører ikke Gjelsvik. Det er imidlertid sannsynlig at han ville hatt et mer nyanisert syn på dette dersom han hadde laget en buktet strandlinje i sitt eksempel.

Det ser altså ut til at rettinkel-metoden er ment å være en modifisering eller forenkling av § 4 i vassdragsloven og kan vel derfor ikke få betegnelsen prinsipp, men heller metode eller teknikk. Når strandlinja er uregelmessig må linja trekkes vinkelrett på ei utjamna strandlinje. Problemet blir da selvsagt hvordan denne utjevningen skal skje. Skal en i en situasjon som på fig. 7 bruke den lange linja a eller den korte b som basis? Ved bruk av linje a, drar en et større område inn i vurderingen, mens ved bruk av b, ser en på en mindre del av strandlinja. Dette må selvsagt avgjøres skjønnsmessig i hvert enkelt tilfelle der en må ta hensyn til andre grenser i området, dybdeforhold m.m. Skal en først bruke skjønn og praktisk vurdering, er det spørsmål om en ikke like godt kan trekke grenselinjene utover sjøen skjønnsmessig direkte uten å gå omveien om rettinkelmetoden.

På slutten av forrige århundre var jurister som Aschehoug, Brandt og Helland opptatt av den private eiendomsrett i sjø. Det de særlig diskuterte var hvor langt utover eiendomsretten gikk og innholdet i den (Aschehoug 1870, Brandt 1870 og Helland 1891). Hvordan grensene mellom eiendommer skulle trekkes ble ikke berørt. I forbindelse med vassdragslovgivningen var dette imidlertid et aktuelt tema, og i 1887 fikk vi "Lov om Vasdragenes Benyttelse m.v.". Den innførte bl.a. regler om trekking av grenser i vassdrag og disse reglene ble det raskt gjort forsøk på å anvende analogt i sjø. (Se f.eks. Rt. 1894 s. 168). En av de som gikk inn for dette var H. Scheel, ekstraordinær assessor i Høyesterett. I sin Tingsrett (Scheel 1901) gir han ikke noen tolkning av vassdragslovens § 4 og det gir han heller ikke i den tidligere siterte Høyesterettssak (Rt. 1906 s. 97). Her sier han bare at regelen må kunne brukes der elvefaret går over sjøareal (fjærområdet).

Brækhus og Hørem (1964 s. 89) sier at grenser mellom private i sjø "... må trekkes etter samme regel som grensene i ferskvann. Vassdragslovens § 4 må anvendes analogisk, men når det gjelder grenser i sjø må man gå ut fra middels høy vannstand." De stiller seg uforstående til Gjelsviks rettinkel-metode og sier bl.a.: "...dette vil svært ofte bli helt galt. Det kan vi lett se om vi tegner opp en bukt i en innsjø. Hvis nu grensen treffer innsjøen i en av sidene i bukten og grensen så trekkes vinkelrett utover, vil den ene eiendommen få tildelt stykker som helt tydelig ligger nærmere den annen eiendom, altså stikk i strid med lovens regel."

I rettspraksis er altså § 4 i vassdragsloven brukt analogt i sjø (se f.eks. Rt. 1878 s. 782, Rt. 1894 s. 168, Rt. 1926 s. 760, og RG 1960 s. 49). Men noe eksempel på en tolking av § 4 i samsvar med Gjelsvik ser ut til å være vanskelig å finne. Det er derfor nærliggende å trekke den konklusjon at rettinkel-metoden ikke har hevd i norsk rettspraksis og heller ikke i noen særlig grad i rettsteorien.

I folkerettslig sammenheng er rettinkel-metoden heller ikke ukjent. Her er det vel neppe brukt som en avledet metode av § 4-prinsippet, men heller som et grunnleggende prinsipp. Da grensa mellom Norge og Sverige ble fastsatt ved voldgiftsdom i 1909 uttalte domstolen bl.a.:

"Da prinsippet om en midtlinje mellem de bebodde landstrækninger ikke finder tilstrækkelig støtte i den Folkerett, som var gjældende i det 17. aarhundre; Da man er meget mer i overensstemmelse med det 17. aarhundredes forestillinger og med de retsbegreper, som var gjældende paa det tidspunkt, ved at anta, at den umiddelbare deling av det pågjældende territorium har maattet finde sted efter den almindelige retning av det landterritorium, hvortil sjøterritoriet var et tilbehør; Da som følge herav ... den nu stedfindende deling bør ske saaledes, at man trækker en linje perpendikulært paa kystens almindelige retning; Da kystens almindelige retning efter rettens samvittighedsfulle skjøn avviker fra retsvisende nord omtrent 20 grader mot vest; da følgelig perpendikulæren maa ha retningen vest omtrent 20 grader mot syd."

Resultatet for denne del av grensa ble at den skulle gå i retning vest 19 grader syd "inntil den når fritt hav". Dette var altså den ytterste del av grensa. Retten understreker at en slik grensetrekking deler territoriet i samsvar med den bruk de to land gjennom tidene har gjort av området. De påpeker også at denne løsningen vil være mulig å avmerke ved hjelp av over-rett-merker, slik at den er lett å peile inn for de sjøfarende.